

بررسی تدریس اثربخش و مولفه های اثرگذار بر آن و معرفی تکنیک های افزایش اثربخشی تدریس معلمان

عزیز درخشی نژاد^۱

محمد رضا پارسی تبار^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۲۵ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۳/۲۷

چکیده

هدف از نگارش این مقاله بررسی تدریس اثربخش و بررسی مولفه های اثرگذار بر تدریس اثربخش معلمان و معرفی تکنیک های افزایش اثربخشی تدریس می باشد. تدریس اثربخش به عنوان توانایی مدرس برای آسان نمودن دستیابی فراگیران به سطوح بالای تفکر یا تفکر مستقل تعریف می شود؛ به عبارت دیگر تدریس اثربخش در بر گیرنده فعالیت هایی فراتر از ارائه صرف مطالب بوده و نیازمند تعامل معنادار بین مدرس و فراگیران است. تدریس اثربخش عبارت است از مجموعه ای از عملکردها و ویژگی های معلم که باعث دستیابی به اهداف آموزشی و یادگیری دانش آموزان می شود؛ و مهم ترین و مؤثرترین عامل در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان محسوب می شود. به عبارتی دیگر تدریس اثربخش به عنوان توانایی معلمان برای آسان کردن دستیابی دانش آموزان به سطوح بالای تفکر یا تفکر مستقل تعریف می شود. بنابر این در بر گیرنده فعالیت های فراتر از ارائه صرف مطالب و نیازمند تعامل و مکالمات معنادار بین معلمان و دانش آموزان است. اثربخشی معلمان در کلاس درس ابعاد مختلفی را در بر می گیرد که از آن جمله اند: احترام به دانش آموز، توانایی در تحریک ذهن آنان، به چالش کشیدن دانش آموزان، مهارت های سخنرانی و ارائه مطالب به نحو مناسب برای من و همکاران وی معتقدند که سازماندهی کلاس درس، ارائه مناسب مطالب، تعامل، تکالیف، سازماندهی کلاس درس، رعایت انصاف در امتحان و احساس موقعیت دانش آموزان از جمله موضوعاتی هستند که باید در اثربخشی آموزش و ارزیابی آن مورد عنایت قرار گیرند. این مقاله که ابزار جمع آوری اطلاعات آن به روش کتابخانه ای است به روش توصیفی تحلیلی به بررسی تدریس و بویژه تدریس اثربخش می پردازد و سعی شده است ابتدا مفاهیم مربوط به تدریس اثربخش و ویژگیهای آن بیان گردد. در ادامه مولفه های اثرگذار بر تدریس اثربخش معلمان و وظایف و خصوصیات معلم در تدریس اثربخش بیان شده و ضمن ارائه چند تمرین و تکنیک جهت افزایش اثربخشی تدریس مورد تحلیل و بررسی قرار می گیرد. در پایان رهنمودهای لازم برای اثربخشی تدریس معلمان ارائه می گردد.

واژگان کلیدی

تدریس، تدریس اثربخش، یادگیری دانش آموزان، معلمان، مولفه های اثرگذار بر اثربخشی تدریس.

۱. دبیر ریاضی مدارس متوسطه اول و کار دانش، آموزش و پرورش منطقه گله دار، فارس، ایران.

۲. دبیر ادبیات مدارس متوسطه دوم، آموزش و پرورش منطقه گله دار، فارس، ایران.

مقدمه

در محیط آموزشی که همیشه در حال تغییر است، شیوه‌های آموزشی اثربخش به مربیان کمک می‌کند تا سبک آموزشی خود را ارتقا دهند. استفاده از این روش‌های آموزشی به آن‌ها اجازه می‌دهد تا استراتژی‌های تدریس خود را متناسب با دانش‌آموزان و مطالب آموزشی تنظیم کنند و تشخیص دهند که دانش‌آموزان مختلف به چه روش‌هایی باید یاد بگیرند. نه فقط گاهی اوقات، بلکه هرروز و در هر کلاس و مدرسه‌ای. تدریس اثربخش بر سلامتی تحصیلی، جسمانی، اجتماعی و رفتاری تاثیر بسزایی می‌گذارد. تدریس موثر زمانی اتفاق می‌افتد که همه ذینفعان آموزش، از جمله، والدین، سیاست‌گذاران، اعضای جامعه و مربیان، در کنارهم برای بهبود و پیشرفت مستمر دانش‌آموزان تلاش کنند.

در تدریس چیزی به نام برنامه آموزشی پنهان وجود دارد. برنامه آموزشی پنهان چیزهایی هستند که یادگیرنده، به صورت ناآگاهانه یاد می‌گیرد و از اثرات جانبی مدرسه است. به عنوان مثال: نگرش‌ها، هنجارها، ارزش‌ها و باورهایی که در کلاس درس منتقل می‌شوند و از محیط اجتماعی تاثیر می‌گیرند.

تدریس به چه معناست؟

تدریس یا آموختن به آن بخش از پویندگی (فعالیت) های آموزشی که با حضور آموزگار در کلاس درس رخ می‌دهد نام نهاده می‌شود. تدریس بخشی از روند آموزش و پرورش است که یک رشته کردارهای به سامان و از پیش برنامه‌ریزی شده را در برمی‌گیرد و هدفش پیدایش شرایط دلخواه یادگیری از سوی آموزگار است. به آن بخش از کردارهای آموزشی که از سوی رسانه‌ها و بدون حضور و تعامل آموزگار با فراگیران رخ می‌دهد، تدریس گفته نمی‌شود و آموزش و پرورش معنایی بسیار گسترده‌تر از تدریس دارد.

بهارستان (۱۳۶۶) معتقد است که تدریس عبارت است از کاربرد عملی اصول و تئوری های تعلیم و تربیت در جریان آموزش به منظور کسب مهارت های علمی تدریس و اخذ کفایت و شایستگی عملی.

تدریس دو مفهوم دارد. زمانی که معلم در کلاس همه کاره است و فراگیران نقش فعال و موثری در فرایند تدریس ندارند. این یک مفهوم بسته از تدریس است. و زمانی که مشارکت در فرایند تدریس، بیشتر به فراگیران مربوط است و وظایف بین معلم و فراگیران تقسیم می‌شود و نهایتاً تدریس را به سمتی سوق می‌دهد که از طریق تعامل انجام پذیرد. یک مفهوم باز از تدریس است.

از تدریس، تعریفهای متعددی ارائه شده است. بعضی تدریس را «بیان صریح مربی و یا معلم درباره آنچه که باید یاد گرفته شود» می‌دانند، و گروهی دیگر تدریس را «همورزی متقابلی می‌دانند که بین مربی و کارآموز و محتوا در کارگاه جریان دارد». عده زیادی از مربیان و متخصصان تعلیم و تربیت، «فراهم آوردن شرایط، و اوضاع و احوالی که یادگیری را برای کارآموز آسان کند»، تدریس نامیده اند. از بررسی مجموعه تعاریف ارائه شده در این زمینه، می‌توان نتیجه گرفت که تدریس یک فعالیت است، اما نه هر نوع فعالیتی، اعمال و فعالیتی که به طور عمدی و بر اساس

هدف خاصی انجام می گیرد. فعالیتی که بر پایه و مطابق وضع شناختی شاگردان انجام پذیرد و موجب تغییر در آنان گردد. در هر صورت اگر یادگیری را «تغییر در رفتار ارگانیسم بر اثر تجربه» بدانیم، بدون شک فعالیتی که شرایط را برای تغییر فراهم کند، و یا ایجاد شرایطی که تجربه را آسان نماید و تغییر لازم را در کارآموز سبب شود، تدریس گفته می شود. در نتیجه، عمل تدریس، یک سلسله فعالیتهای مرتب، منظم، هدفدار و از پیش طراحی شده است. فعالیتی که هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری است، فعالیتی که به صورت تعامل و رفتار دو سویه بین مربی و کارآموز جریان دارد. یعنی ویژگیها و رفتار مربی بر فعالیتهای و اعمال کارآموز تأثیر می گذارد، و بالعکس از ویژگیها و رفتارهای آنان متأثر می شود. این تأثیر، ممکن است به صورت مستقل و یا غیر مستقل به وقوع بپیوندد، به عبارتی دیگر، تدریس عبارت است از تعامل یا رفتار متقابل مربی و کارآموز، بر اساس طراحی منظم و هدفدار معلم، برای ایجاد تغییر در رفتار شاگرد. این تعریف، دو ویژگی خاص برای تدریس مشخص می کند:

۱- وجود تقابل یا رابطه متقابل بین مربی و کارآموز.

۲- هدفدار بودن فعالیتهای مربی.

نکته مهم در یک فرایند تدریس، این است که مربی مشخص کند چه باید یاد گرفته شود، تا بر اساس آن محتوای آموزشی و فعالیتهای متناسب با درک و فهم شاگردان فراهم گردد. در واقع توجه به سه نکته زیر در جریان تدریس لازم و ضروری است:

۱- تدریس باید هدف داشته باشد.

۲- روش تدریس باید متناسب با هدف و مقصود باشد، یعنی بیان کننده آن چیزی باشد که قرار است یاد گرفته شود.

۳- مفاهیم به طریقی ارائه شود، و یا شرایط تغییر به طریقی فراهم گردد که مطابق فهم و توانایی کارآموزان باشد. بنابراین مربی باید توجه داشته باشد که طراحی سنجیده و آگاهانه فعالیتهای مربوط به تدریس، برداشتن اولین گام به سوی تدریس مبتنی بر هدف و مقصود خواهد بود.

تدریس چه ویژگی هایی دارد؟

چهار ویژگی خاص در شناختار (تعریف) تدریس هست که به گونه زیر است:

هستی گفت و شنود میان آموزگار و فراگیران

کردار بر پایه اهداف پیدا و از پیش برنامه ریزی شده

طراحی آراسته با پرداختن به جایگاه و توانایی ها

پیدایش فرصت و ساده سازی برای یادگیری

تدریس اثربخش چیست؟

تدریس اثربخش اصطلاحی است که برای توصیف دانش، استراتژی ها و رفتار یک آموزگار موفق به کار می رود. توانایی است که شامل ایجاد تأثیر مثبت بر زندگی و حرفه تحصیلی دانش آموز، از جمله آموزش مجموعه مهارت های

مهم، معرفی مفاهیم جدید و مدیریت هرگونه نگرانی و بی‌نظمی کلاس درس می‌شود. معلمان معمولاً تلاش می‌کنند تا از شیوه‌های تدریس اثربخش برای کمک به دانش‌آموزان برای افزایش سرعت یادگیری و درک آن‌ها استفاده کنند.

هدف از تدریس اثربخش چیست؟

هدف از یک تدریس اثربخش فقط انتقال اطلاعات علمی نیست، بلکه نتایج حاصله‌ی از آن را نیز باید گسترش داد. برای رسیدن به این هدف معلمان با عشق و علاقه و برخورداری از شخصیت معنوی و برجسته و آشنا با اصول و روش‌های علمی بردل و جان فراگیران خود نفوذ نموده و استعدادهای بالقوه آنان را پرورش داده و شکوفا نمایند. به طور کلی هدف آن تسهیل درک مفاهیم و مطالب درسی و علمی برای دانش‌آموزان است.

چه زمانی یک تدریس اثربخش خواهد بود؟

مهمترین وظیفه معلم ایجاد شرایط یادگیری است. برای مشخص کردن شرایط یادگیری، یادگیری انواع روش‌ها و کاربرد آن‌ها برای اهداف متنوع آموزشی لازم و ضروری است.

و آن چه مهم تر از یادگیری روش‌های تدریس است، آگاهی از نحوه یادگیری دانش‌آموزان و کارکرد مغز آدمی است (کلهر ۱۳۸۶). روش‌های سنتی و متداول تدریس قادر به هدایت افراد به سوی یک تحول عمیق نخواهد بود بدیهی است چنانچه معلمانی کارآمد الگوی دانش‌آموزان باشند، راه پیشرفت و ترقی هموارتری فراروی آنان خواهد بود. تدریس کارآمد و موثر یکی از شاخص‌های آموزش و پرورش پویا می‌باشد. معلمان در کلاس‌های درسی جهت تدریس و آموزش مطالب و محتوای کتاب‌های درسی از روش‌ها و شیوه‌های خاصی استفاده می‌کنند. این روش‌ها در کل به دو دسته روش‌های سنتی نظیر سخنرانی و... و روش‌های فعال نظیر بحث گروهی، حل مسئله، اکتشافی، یادگیری درحد تسلط و... طبقه‌بندی می‌شوند. هر کدام به شیوه‌ی خاص خود و با توجه به موضوعات درسی به کاربرده می‌شوند (محمودی، ۱۳۷۷).

ویژگی‌های یک تدریس اثربخش

فرقی نمی‌کند آموزگاریا دبیر یا استاد دانشگاه باشید. در همه حال ویژگی‌های قابل مشاهده‌ای وجود دارد که می‌توان از آن‌ها الگو گرفت، برای مثال:

- بدون معطلی شروع و با دقت و نظم سازماندهی می‌شود.
- با دانش‌آموزان با احترام و مهربانی رفتار می‌شود.
- اهمیت اطلاعاتی که باید آموخته شود را قید می‌کنند.
- در حین تدریس توضیحات واضحی ارائه داده می‌شود.
- انتظارات واضح و مشخصی برای تکالیف وجود دارد.
- فیدبک‌های مکرر و بی‌درنگی درمورد عملکرد دانش‌آموزان به آن‌ها داده می‌شود.

- محیط کلاس را به گونه ای خلق می کنند که برای دانش آموز راحت باشد و به او اجازه دهد تا آزادانه صحبت کند.
- با سرعت مناسب تدریس می شود و درحین درس توقف ایجاد می کنند تا میزان درک و مشارکت دانش آموزان بررسی شود.
- کلاس صمیمی و شاد است.
- از رفتارهای غیرکلامی به مانند، حرکات، راه رفتن و تماس چشمی برای تقویت آموزش کلامی استفاده می شود.
- جنبه های روان شناختی مؤثر بر یادگیری را در نظر می گیرند. برای مثال می توان جنبه های روان شناختی که بر ظرفیت درک و به خاطر سپاری دانش آموزان داوطلب کنکور سراسری اثر می گذارند را در نظر گرفت.
- سعی می کنند محیطی عادلانه ایجاد کنند و تصمیم های بی طرفانه بگیرند.
- ارتباط خوبی با دانش آموزان برقرار می کند و در جایگاه یک راهنما به آن ها مشاوره تحصیلی می دهد.
- از روش ها و تکنیک های مناسب کلاس درس استفاده می شود.
- بر اهداف آموزشی تمرکز می شود و اجازه داده نمی شود تا کلاس از مسیرش منحرف شود.
- از فیدبک دانش آموزان و دیگران برای ارزیابی و بهبود تدریس استفاده می شود.

مؤلفه های اثرگذار بر تدریس اثربخش معلمان

طبق تحقیقاتی که صابر عبدالملکی و لیلا فرجامند در مقاله مؤلفه های اثرگذار بر تدریس اثربخش معلمان عنوان کردند: مؤلفه های اثرگذار بر تدریس اثربخش معلمان به ۶ بخش اصلی تقسیم می شود. ویژگی های اخلاقی و شخصیتی، ویژگی های تخصصی معلم، مهارت های تدریس، ارزشیابی آموزشی، کنش روانشناسانه و مدیریت کلاس ویژگی های اخلاقی و شخصیتی: این مؤلفه بیانگر این است که معلمان در فرایند آموزش و یادگیری باید مجموعه ای از اصول و مسائل اخلاقی و رفتاری را دخیل کند. این اصول رفتاری و اخلاقی شامل؛ شوخ طبعی و خوش رویی، داشتن اعتماد به نفس، علاقه و اشتیاق معلم به تدریس و دانش آموزان، وقت شناسی، نوع پوشش و ظاهر معلم، احترام به دانش آموزان، تعهد و مسئولیت پذیری، رعایت عدالت در بین شاگردان و صبوری بود.

ویژگی های تخصصی معلم: این مؤلفه بیانگر این است که معلمان در فرایند آموزش دروس مختلف باید بر موضوع مورد تدریس تسلط، تخصص و دانش به روزی داشته باشند. این ملاحظات دارای زیرمؤلفه های تسلط کامل بر موضوع تدریس، دانش علمی معتبر و به روز و کارآمد از موضوع درسی، بیان کاربردی موضوع درسی در زندگی است.

مهارت های تدریس: این مؤلفه بیانگر این است که معلمان در فرایند یاددهی و یادگیری در کلاس درس باید بر رویکردها، روش ها، اصول و فنون تدریس تسلط و دانش داشته باشد. این ملاحظات دارای زیرمؤلفه های انتقال شیوا و

ساده موضوعات درسی، بکارگیری روش‌های تدریس مناسب با موضوع، سازماندهی و ایجاد ساختار مناسب در ارائه مطالب، استفاده از وسایل کمک آموزشی در فرآیند تدریس، برقراری ارتباط فعال با دانش‌آموزان در موقعیت یادگیری، به کارگیری روش‌های تدریس فعال، فرصت تمرین و تکرار مطالب در کلاس است.

ارزشیابی آموزشی: این مولفه بیانگر این است که معلمان در هنگام تدریس دروس مختلف باید بر اصول و روش‌های ارزشیابی بهینه در کلاس درس و متناسب با موضوعات مختلف آموزشی تسلط داشته باشند. این ملاحظات دارای زیر مولفه‌های کاربرد روش‌های متنوع ارزشیابی، تعیین هدف‌های یادگیری قابل تحقق و متناسب با توانایی شاگردان، بکارگیری روش‌های ارزشیابی متناسب با اهداف آموزشی، فعالیت تکمیلی متنوع و مناسب برای دانش‌آموزان، ارائه بازخورد دقیق و فوری به دانش‌آموزان است.

کنش روانشناسانه: این مولفه بیانگر این است که معلمان در فرایند تدریس باید از ویژگی‌های رفتاری و ذهنی یادگیرندگان، شناخت و دانش کافی داشته باشند. این ملاحظات دارای زیر مولفه‌های استفاده از منابع انگیزشی، توجه به تفاوت‌های فردی شاگردان، آشنایی با پیشینه تحصیلی و هوشی دانش‌آموزان، مهارت ترغیب به یادگیری، استفاده مناسب از راهبردهای تشویق و تنبیه، آموزش و بکارگیری راهبردهای شناخت و فراشناخت است.

مدیریت کلاس: این مولفه بیانگر مهارت و دانش معلم در طراحی و ساخت محیطی فعال و سازنده در کلاس درس است. این ملاحظات دارای زیر مولفه‌های تهیه طرح درس، تعیین قوانین و مقررات کلاس با کمک دانش‌آموزان، نظارت و کنترل بر دانش‌آموزان با تاکید بر خودنظارتی، ایجاد جو روانی بدون تنش و استرس، شناسایی و کنترل عوامل مزاحم در اجرای برنامه‌های کلاسی و برقراری رابطه سازنده با دانش‌آموزان با تاکید بر مشارکت همه‌ی آن‌ها است.

وظایف و خصوصیات معلم در تدریس اثربخش

از ویژگی‌ها و وظایف یک معلم در تدریس اثربخش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- محیط‌های یادگیری‌ای ایجاد می‌شود که در آن دانش‌آموزان به عنوان افراد مستقل از هم و به عنوان اعضای گروه‌های مشارکتی فعال هستند.
- به دانش‌آموزان انگیزه می‌دهد و میل آن‌ها را برای یادگیری در محیطی امن، سالم و حمایتی پرورش می‌دهد.
- درک متقابل میان فرهنگی و ارزش گذاری بر تفاوت‌ها را توسعه می‌دهد.
- دانش‌آموزان را تشویق می‌کند که مسئولیت یادگیری خود را بپذیرند و نیازهای آموزشی متنوع همه دانش‌آموزان را برآورده می‌کند.
- کلاس را به گونه‌ای موثر و کارآمد مدیریت می‌کند تا راحتی، نظم و رفتارهای مناسب دانش‌آموزان ارتقا داده شود.

- دسترسی عادلانه دانش آموزان به فناوری، ابزار و زمان را فراهم می کند.
- به دانش آموزان زمانی را اختصاص می دهد تا در تجربیات عملی شرکت و درمورد محتوا بحث کنند.
- دروسی را طراحی می کند که به دانش آموز اجازه می دهد در فعالیت های توانمندسازی شرکت کند تا بفهمد یادگیری یک فرآیند و اشتباهات بخشی طبیعی از یادگیری است.
- محیطی را ایجاد می کند که در آن کار دانش آموز ارزش گذاری و قدردانی می شود.

چند تمرین برای اثربخشی تدریس (تکنیک های افزایش اثربخشی تدریس معلمان)

در اینجا لیستی از متدهایی که برای افزایش اثربخشی تدریس موثر هستند، جهت استفاده عزیزان ارائه می گردد.

۱. برای تدریس اثر بخش از دامنه آموزشی تان لذت ببرید.

معلمانی که برای کارشان اشتیاق و علاقه زیادی دارند می توانند به دانش آموزان شان الهام ببخشند و روحیه دهند. استفاده از برنامه ریزی درسی جذاب برای اینکه به دانش آموزان نشان دهید که روی رشد تحصیلی آن ها سرمایه گذاری کرده اید و به آن اهمیت می دهید بسیار مهم است. دانش آموزان از اینکه بدانند با اشتیاق تدریس می کنید قدردانی می کنند.

۲- محیط یادگیری مثبتی ایجاد کنید تا تدریس اثربخش باشد

حفظ رفتار درستانه در طول روز می تواند به ایجاد فضایی خوشایند کمک کند. معلمان اثربخش درک می دانند که جدای از حرفه آکادمیک شان، می توانند نقش مهمی در زندگی دانش آموزان ایفا کنند. ارائه پشتیبانی در کلاس برای نیازهای اجتماعی و عاطفی دانش آموزان مانند تشویق کار گروهی و ارائه توصیه های مفید در خارج از زمان کلاسی می تواند بسیار مفید باشد.

حفظ رفتار دوستانه در طول روز می تواند به فضای کلاس شما برای همه دانش آموزان خوشایند کمک کند. معلمان موثر درک می کنند که می توانند نقش مهمی در زندگی دانش آموزان ایفا کنند، جدای از حرفه آکادمیک آن ها. ارائه پشتیبانی در کلاس برای نیازهای اجتماعی و عاطفی آن ها، مانند تشویق کار گروهی در طول فعالیت ها و ارائه توصیه های مفید در خارج از دوره های کلاس، ممکن است مفید باشد.

۳- برقرار ارتباط با دانش آموز، عامل مهم در افزایش تاثیر تدریس

توجه به زندگی و علایق دانش آموزان می تواند به شما در ایجاد روابط مثبت کمک کند. اگرچه حفظ مرز بین زندگی تان در خانه و محل کار مهم است، برخی از معلمان نیز علایق شان را با دانش آموزان به اشتراک می گذارند. سعی کنید به طور مکرر با خانواده دانش آموز ارتباط برقرار کنید تا اطلاعات بیشتری در مورد آن ها داشته باشید و بتوانید از زمان تان هنگام بحث در مورد پیشرفت شان نهایت استفاده را ببرید.

۴- برنامه هفتگی ایجاد کنید

معلمان موفق برنامه‌های درسی‌شان را بهینه می‌کنند تا از زمان‌شان در کلاس درس به بهترین شکل استفاده کنند. آن‌ها اغلب برنامه‌های درسی‌ای را طراحی می‌کنند که شامل چندین مرحله یادگیری است، مانند کنفرانس در مورد مطالب و به دنبال آن تکالیف فردی یا کار کلاسی مبتنی بر گروه. فراهم کردن زمان کافی در طول روز مدرسه برای دانش‌آموزان برای تکمیل کار یا پایان دادن به یک فعالیت نیز مهم است.

۵- داشتن زبانی ساده برای تدریس اثربخش

معلمانی که مسائل پیچیده را به روش‌های ساده توضیح می‌دهند، می‌توانند به دانش‌آموزان خود کمک کنند به طور موثرتری یاد بگیرند. آن‌ها از واسطه‌های متعددی برای انتقال مطالب درسی استفاده می‌کنند، از جمله نمودارها، نمایش‌های اسلایدی، اثبات تجربی یا فیلم‌های مکمل. هنگامی که آن‌ها پروژه‌ها را تعیین می‌کنند، گام‌های مشخصی را برای رسیدگی به هر گونه نگرانی بالقوه ارائه می‌دهند. استفاده از **یک الگوی گفتار ثابت** هنگام معرفی مفاهیم جدید به کلاس و تعیین اندازه فونت قابل خواندن در هر مطلب ممکن است مفید باشد.

۶- انتظارات معقولی تعیین کنید

معلمان اثربخش استانداردهای‌شان را به دانش‌آموزان منتقل می‌کنند و آن‌ها را در رویه‌هایشان به کار می‌گیرند. ممکن است آن‌ها استانداردهایی را برای رسیدگی بهتر به سبک‌های مختلف یادگیری تنظیم کنند و مطمئن شوند که هر دانش‌آموزی می‌تواند به اهداف‌اش دست پیدا کند. به عنوان مثال، اگر دانش‌آموزی مشکلش در رابطه با نمره‌ای را با شما در میان بگذارد، یک تکنیک آموزشی سازنده شامل گوش دادن به نگرانی‌های و تلاش برای رفع آن است.

۷- خودتان را با شرایط مختلف وفق دهید

معلمانی که در طول رویدادهای غیرمنتظره با انعطاف بیشتر واکنش نشان می‌دهند، بهتر می‌توانند نیازهای دانش‌آموزان را برطرف کنند. برای مثال، ممکن است پیش‌بینی کنید که یک فعالیت می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا یک درس را بفهمند، اما متوجه شوند که فعالیت دیگری به طور موثرتری از فرآیند یادگیری آن‌ها پشتیبانی می‌کند. هر گونه فیدبکی را به سرعت بررسی کنید و در حین برنامه ریزی یک درس روزانه شرایط در حال تغییر را در نظر بگیرید.

۸- از منابع به‌روز استفاده کنید

معلمان مؤثر برای ارتقای عملکرد تدریس‌شان، دانش خود را از منابع متعددی تکمیل می‌کنند. سعی کنید در مورد **روش‌های آموزشی جدید** به روز باشید تا بتوانید به بهترین شکل از دانش‌آموزان حمایت کنید. می‌توانید مقالات به‌روز را مرور کنید، کتاب بخوانید یا ویدیوهای آموزنده را تماشا کنید. همچنین ممکن است بخواهید با سایر معلمان در یک انجمن آنلاین تعامل داشته باشید.

نتیجه گیری

تدریس اثربخش عبارت است از مجموعه ای از عملکردها و ویژگی های معلم که باعث دستیابی به اهداف آموزشی و یادگیری دانش آموزان می شود؛ و مهم ترین و مؤثرترین عامل در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان محسوب می شود. به عبارتی دیگر تدریس اثربخش به عنوان توانایی معلمان برای آسان کردن دستیابی دانش آموزان به سطوح بالای تفکر یا تفکر مستقل تعریف می شود. بنابر این در بر گیرنده فعالیت های فراتر از ارائه صرف مطالب و نیازمند تعامل و مکالمات معنادار بین معلمان و دانش آموزان است.

تدریس اثربخش به عنوان توانایی مدرس برای آسان نمودن دستیابی فراگیران به سطوح بالای تفکر یا تفکر مستقل تعریف می شود؛ به عبارت دیگر تدریس اثربخش در بر گیرنده فعالیت هایی فراتر از ارائه صرف مطالب بوده و نیازمند تعامل معنادار بین مدرس و فراگیران است.

اثربخشی معلمان در کلاس درس ابعاد مختلفی را در بر می گیرد که از آن جمله اند: احترام به دانش آموز، توانایی در تحریک ذهن آنان، به چالش کشیدن دانش آموزان، مهارت های سخنرانی و ارائه مطالب به نحو مناسب برای من و همکاران وی معتقدند که سازماندهی کلاس درس، ارائه مناسب مطالب، تعامل، تکالیف، سازماندهی کلاس درس، رعایت انصاف در امتحان و احساس موقعیت دانش آموزان از جمله موضوعاتی هستند که باید در اثر بخشی آموزش و ارزیابی آن مورد عنایت قرار گیرند. تدریس اثربخش در نظام آموزشی به طور گسترده ای معطوف به دانش آموزان و یادگیری آنهاست. برای رسیدن به این هدف دو اصل اساسی مورد توجه قرار گرفته است. اول این که تدریس نیازمند مجموعه ای از مهارت ها و رویه های خاص است که در پژوهش هایی شناسایی شده اند و دوم آن که تدریس باید بتواند به نیازهای بافت و زمینه خاص توجه داشته باشد

رهنمود های لازم برای معلمان

- ۱- در کلاس درس، تک تک شاگردان خود را مورد توجه قرار دهید و حتی نگاه خود را به طور مساوی بین آن ها تقسیم کنید، عدالت را رعایت نمایید و از تبعیض قائل شدن بین دانش آموزان پرهیزید. (مرتضوی زاده ۱۳۸۲)
- ۲- برای اینکه یک تدریس موفق داشته باشید از توانایی های خود از یک طرف و آگاهی از روند عملی نهفته در فرایند تدریس از طرف دیگر مطلع باشید.
- ۳- نیاز به داشتن و مجهز شدن به اطلاعات روز را در خود تقویت کنید و سعی در دانستن و عمل کردن در مسیر تحقق اهداف آموزشی داشته باشید.
- ۴- به دانش آموزان مسئولیت هایی واگذار کنید نظرات دانش آموزان را پذیرا باشید، شنونده ی خوبی بوده و به آنها اعتماد کنید
- ۵- در کلاس درس بر ارزشیابی های مستمر مبتنی بر مدیریت کیفی در رویکرد و فرایند مدار که بیشتر به صورت کیفی است تأکید نمایید

- ۶- در کلاس درس انعطاف پذیر بوده و تلاش مجدانه ای را برای تحقق اهداف آموزشی به عمل آورد.
- ۷- در کلاس درس قاطعیت داشته باشید و عادلانه عمل کنید و دلایل تصمیم گیری های خود را توضیح دهید.
- ۸- بر سه محور کلیدی ارتباط، صداقت، عشق غیر انحصار طلبانه و همدلی، آگاهی و تسلط کافی داشته باشید. (صفوی زاده، آقا حسینی ۱۳۸۶).
- ۹- سعی کنید دانش آموزان را به طور انفرادی بشناسید و سهمی از وقت و انرژی خود را در اختیار هریک از آنها قرار دهید. با دانش آموزان رفتار محبت آمیز و مثبت داشته باشید تا در کارهای کلاسی، شاگردان را به پیشرفت و به دست آوردن اطلاعات جدید تشویق کنید (مرتضوی زاده ۱۳۸۲)
- ۱۰- به منظور آن که به نحوه شایسته ای از زمان، استفاده کنید باید پس از ایجاد انگیزه و آماده سازی دانش آموزان، درس را در وقت مقرر شروع و تمام کنیم و وقفه های بین کلاسی را به کمترین حد برسانید و کلاس را چنان نظم بخشید که از بروز رفتارهای مخرب دانش آموزان جلوگیری شود
- ۱۱- هر چه زودتر اسامی دانش آموزان را بیاموزید تا جایی که می توانید اطلاعاتی درباره ی فرد فرد دانش آموزان به دست آورید
- ۱۲- در ابتدای سال، قوانین و مقرراتی را با کمک دانش آموزان وضع نمایید و با دید مثبت با شاگردان برخورد نمایید.
- ۱۳- همیشه بحث های کلاسی را تشویق کنید و مدیریت کلاس با شاگردان سهیم باشید
- ۱۴- با نظم باشید و به موقع در صورت امکان، جلوتر از دانش آموزان در کلاس درس حضور داشته باشید. و آخرین نفری باشید که کلاس را ترک می کنید.
- ۱۵- خوشرو باشید و سعی کنید همواره تبسمی بر لب داشته باشید و با دانش آموزان، دوستانه برخورد کنید
- ۱۶- همواره با طرح درس، وارد درس شوید اما اسیر طرح درس نشوید.
- ۱۷- برای اعمال مدیریت کلاس درس اثر بخش، همواره آمادگی خود را از جهات مختلف، حفظ نمایید به شاگردان احترام بگذارند و برای آنان ارزش قایل شوند و معلومات خود را به رخ شاگردان نکشید زیرا شاگردان خود می توانند قضاوت کنند.

منابع

- قرآن کریم

- آریافر، حسین و لرئی، زهره (۱۳۹۴). ویژگی های تدریس اثر بخش و راهکارهای کاربردی اجرای آن ها، اولین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم تربیتی، شیراز، <https://civilica.com/doc/460466>
- براون، جرج، تدریس خود (تمرین مهارت های تدریس در مقیاس های کوچک)، علمی رووف (مترجم). (۱۳۷۶)
- وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه. تهران
- بهارستان، جلیل، (۱۳۷۸)، برنامه کارورزی یا تدریس عملی در مرکز تربیت معلم، تهران دفتر همکاری حوزه و دانشگاه

- بهرنگی، محمدرضا (۱۳۷۱) مدیریت آموزشی و آموزش شگاهی، چاپ اشکان، ناشر: مولف.
- داداشی مقدم، فاطمه و فرشیدی نیا، مهدیه. (۱۳۹۶). تدریس اثر بخش، هشتمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، <https://civilica.com/doc/676005>
- سجادی، اسکندر (۱۳۷۶) «هدف از تدریس چیست» مقاله زیر چاپ دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تبریز.
- شعبانی، حسن (۱۳۷۱)، مهارتهای آموزشی و پرورشی (روشها و فنون تدریس)، انتشارات سمت
- شیخ الاسلامی کندلوسی، علی و کیالاشکی، مهدیه و دهوری، سیف و حسینی، عبدالرزاق. (۱۳۹۷). ویژگی های تدریس اثربخش در مدارس ابتدایی، چهارمین کنفرانس بین المللی علوم انسانی و آموزش و پرورش، تهران، <https://civilica.com/doc/900175>
- رضایی موسی (۱۳۸۶) «مدارس پیشرو کارآمد» تهران، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.
- صفوی زاده، نسرین، اقا حسینی، تقی، (۱۳۸۶) «شیوه های مدیریت کلاس و مهارت های ارتباط با دانش آموز» قزوین انتشارات حدیث امروز.
- قیصریگی، نوشین و دهقان، سیده محدثه و بارانی، هانیه. (۱۳۹۵). بررسی تدریس اثربخش و تاثیر آن بر یادگیری دانش آموزان، دومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران، قم، <https://civilica.com/doc/677875>
- کریمیان، حسین، جعفریان یسار، حمید، (۱۳۸۵) «راهنمای تدریس و فنون معلمی» قم چاپ اول چاپ: قدس
- کلهر منوچهر. (۱۳۸۶). «فرایند تدریس و یادگیری اثر بخش» قزوین، مرکز تربیت معلم شهید رجایی قزوین انتشارات حدیث امروز.
- محمودی عبدالرحمان. (۱۳۷۷). تأثیر پیش سازمان دهنده بر یادگیری در تدریس روان شناسی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تبریز.
- مرتضوی زاده، حشمت اله (۱۳۸۶). مدیریت کلاس درس اثربخش، موانع روش ها و راهکارها قزوین، مرکز تربیت معلم شهید رجایی قزوین، انتشارات حدیث امروز.
- میرزاییگی علی (۱۳۸۴) «برنامه ریزی درسی و طرح درس در آموزش رسمی و تربیت نیروی انسانی» تهران انتشارات یسپرون.
- میرصدوقی سید حسن (۱۳۸۶) بررسی نقش خود اثر بخشی معلمان و جو روانی - اجتماعی کلاسی در مدیریت فرایند یاددهی یادگیری، قزوین (۱۳۷۳) فرایند تدریس تهران: تربیت.
- نیکنامی، مصطفی (۱۳۷۷) مقایسه ویژگی های معلمان خوب و اثر بخش، فصلنامه روان شناسی و علوم تربیتی شماره ۷ و ۸ تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.

Klimova, Blanka Frydrychova. (2012). Developing Thinking Skills in the Course of Academic Writing. 3rd World Conference Learnin Teaching and Educational Leadership - WCLTA 2012

Dilekli, Yalçın, Tezci, Erdoğan. (2016). The relationship among teachers' classroom practices for teaching thinking skills, teachers' self-efficacy towards teaching thinking skills and teachers' teaching styles. *Thinking Skills and Creativity*, (21), 144-151

Chen, J. (2007). Teachers' conceptions of excellent teaching in middle schools in the north of China. *Asia Pacific Education Review*, 8(2), 288e297. doi:10.1007/ BF03029263